

Kuopion alueen kuntien lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevasta kokeilulaista**Työllistymispalvelujen päällikkö Pirjo Oksanen
Työllisyyspalvelujen henkilöstö**

Työ- ja elinkeinoministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevasta kokeilusta (lausuntopyyntö 17.2.2017, TEM/763/00.02.01/2016).

Työvoima- ja yrityspalvelujen alueelliset kokeilut ovat osa pääministeri Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelman toimeenpanoa. Alueellisia kokeiluja toteutetaan kolmena kunnallisena ja kuutena kuntapohjaisena kokeiluna. Kokeilut ovat määräaikaista ja kestävät vuoden 2018 loppuun.

Luonnos hallituksen esitykseksi koskee vain kuntapohjaisia kokeiluja. Työelämäkokeilua koskeva kokeilu voitaisiin toteuttaa kuntapohjaisilla ja maakunnallisilla kokeilualueilla.

Kuntapohjaisten kokeilujen hakemuksen allekirjoittanutta kuntaa pyydetään kokoamaan lausuntoon kokeilualueen kuntien näkemykset. Työ- ja elinkeinoministeriö ei pyydä esityksestä lausuntoa erikseen yksittäisiltä kunnilta. Lausunto on samalla vahvistus kokeiluun osallistumiselle. Jos kokeilualueeseen ilmoitettu kunta vielä harkitsee mukanaoloa, sen tulee ilmoittaa poistumisestaan kokeilualueen lausunnon kokoavalle kunnalle.

Kuntapohjaisten kokeilualueiden lausunnossa pyydetään esittämään näkemys siitä, mikä olisi tarkoituksenmukainen ajankohta julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamista koskevan toimivallan siirron voimaantulolle.

Maakunnallisissa kokeiluissa maakunnan liittoa pyydetään kokoamaan kokeilualueensa kuntien näkemykset. Maakunnallisissa kokeiluissa mukana olevan kunnan tulee lausuntoa varten ilmoittaa, jos haluaa kokeilla työelämäkokeilua.

Lausuntopyyntö liitteineen on nähtävillä myös työ- ja elinkeinoministeriön verkkosivuilla osoitteessa <http://tem.fi/lausuntopyynnnot>.

Lausunto tai ilmoitus siitä, että lausuntoa ei anneta, tulee toimittaa viimeistään perjantaina 24.3.2017 sähköpostitse osoitteeseen kirjaamo@tem.fi.

Esitys

Esitän, että Kuopion alueen työllisyyskokeilun kuntien lausuntona todetaan seuraavaa

Kuopion kaupunki on tullut valituksi yhdessä Siilinjärven, Suonenjoen ja Tuusniemen kanssa julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevaan kokeiluun (Kuopion alueen työllis-

20.03.2017

syyskokeilu). Kuopion alueen työllisyyskokeilun kunnat ovat sopineet, että kokeilun johtamisesta ja hallinnoinnista vastaa Kuopion kaupunki, joka näin ollen vastaa myös Kuopion alueen kuntien puolesta lausunnon antamisesta.

Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevaa kokeilua on odotettu kunnissa vuoden 2015 lopussa päättyneistä pitkäaikaistyöttömien kuntakokeiluista lähtien. Uusien kokeilujen valmistelu on ollut pitkä ja monivaiheinen prosessi, joten on hyvä että nyt on päästy selkeästi eteenpäin kohti kokeilujen aloittamista. Esityksen mukaan laki voi tulla voimaan aikaisintaan 1.7.2017 ja se olisi voimassa 31.12.2018 saakka. Maakuntauudistuksen on määrä astua voimaan 2019. Tähän liittyvässä niin ikään lausunnolla olevassa kasvupalvelulaissa on todettu, että maakuntauudistuksen toteuttamiseen tarvitaan useita vuosia kestävä siirtymäaika. Näin ollen julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevaa kokeilua tulee voida jatkaa maakuntauudistuksen siirtymäajalla mahdollisesti vuoden 2020 loppuun. Kokeilun päätyttyä asiakkaat siirtyisivät suoraan uusien toimintamallien ja palveluntuottajien asiakkaiksi eikä ylimääräisiä asiakkaita hämmentäviä siirtymiä tarvitsisi tehdä. Samalla myös kokeilun toiminta-aika kasvaisi, jolloin siitä olisi mahdollista saada esille todellisia toimintamallien kehittämiseen liittyviä tuloksia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia.

Esitykseen kirjatut tavoitteet ja kokeilujen päämäärät ovat kannatettavia. Esietyssä kokeilulaissa on myös hyvää se, että se takaa kunnille mahdollisuuden Ura- järjestelmän käyttöön ja sujuvaan asiakastietojen saamiseen kokeilun aikana. Kokeilun käynnistämiseksi on kuitenkin tärkeää, että Ura – järjestelmään tarvittavat muutokset saadaan toteutettua ripeästi lain voimaantuloon mennessä.

Esityksessä säädetään kokeilun toteuttamisesta hyvin tiukasti, yksityiskohtaisesti ja tarkkarajaisesti eikä se tue maan hallituksen kokeilukulttuurin periaatteita riittävässä määrin. Mahdollisuudet todellisiin palveluinnovaatioihin tehdään kokeilulailla lähes mahdottomaksi ja siltä osin myös kokeiluilla tavoiteltavien tulosten saavuttaminen vaikeutuu merkittävästi. Kuopion alueen kokeilukunnat esittävätkin vetoomuksen, että käynnistyville kokeiluille annettaisiin enemmän mahdollisuuksia vaihtoehtoisten mallien ja palvelujen testaamiseen ilman vaatimusta joko-tai -ratkaisuihin. Käynnistyvistä kokeiluista tulee myös ottaa aidosti oppia maakuntamallin ja tulevaisuuden työllisyyspalvelujen rakentamisessa.

Asiakasohjaus kokeiluun on hallituksen esityksen mukaan TE-toimiston vastuulla. Kokeilun käynnistyessä tähän tulee varata riittävät aika- ja henkilöresurssit, jotta asiakasohjaus saadaan hoidettua nopealla aikataululla kokeilun aloittamisen siitä kärsimättä. Tämä tulee saada hoidettua siitäkkin huolimatta, että kokeilu alkaa todennäköisesti keskellä lomasesonkia.

Palvelutarpeen arviointi ja työllistymissuunnitelman laatiminen sekä esityksessä määritellyt julkiset työvoimapalvelut tulevat esityksessä kunnan vastuulle. Tämä onkin keskeisin elementti kokeilujen toteuttamisessa. Vastuiden siirtyessä kokeilun henkilöstöllä tulee olla riittävä osaaminen ja perehdytys säädösten, toimintaohjeiden ja tiukkojen aikarajojen noudattamiselle. Lain-säädännön voimaansaatamisen aikataulu on tiukka ja lain hyväksyminen vetynee alkukesään. Siirtymäaika tulee näin ollen olemaan hyvin lyhyt, joten vastuiden siirtämiseen liittyvää valmistelutyötä on tehtävä systemaattisesti koko kevään ja kesän ajan lain puuttumisesta huolimatta.

20.03.2017

Edellä mainittujen keskeisten palvelutehtävien toteuttamiseksi kokeiluille on turvattava riittävä henkilöresurssi ja osaaminen työ- ja elinkeinotoimistosta siirtyvän henkilöstön osalta. Tämä pitää sisällään myös esimiestyöhön liittyvän resursoinnin. Esityksessä otetaan kantaa onnistuneesti siihen, että henkilöresurssien siirtäminen tulee suunnitella niin, ettei kunnan vastuulle siirtyvät ja työ- ja elinkeinotoimiston vastuulle jäävät työttömät joutuisi eriarvoiseen asemaan. Suunnittelussa tulee myös esityksen mukaan huomioida työ- ja elinkeinotoimistoon jäävät tehtävät sekä se, että osa työ- ja elinkeinotoimistoon jäävistä työnhakijoista on työssä olevia tai verkkopalveluja hyödyntäviä.

Käytäntö on kuitenkin jo osoittanut, että henkilöresurssien siirrot ovat kokeilualueilla se kaikkein vaikein sovittava asia, eikä riittävää tietoa asian avoimen käsittelyn tueksi ole kunnilla välttämättä saatavilla. Kuntien tulee sitoutua Kuopionkin alueella kokeiluun ilman, että niillä on tietoa työ- ja elinkeinotoimistosta siirtävistä resursseista. Valtakunnallinen tiukempi ohjeistus tässä olisi suotavaa, jotta kaikilla kuntapohjaisilla kokeiluilla olisi yhtäläiset mahdollisuudet suoriutua kokeilun haasteista. Kaikkia koskeva malli voitaisiin luoda esimerkiksi Pirkanmaan henkilöstösiirtoihin liittyvien sopimusten pohjalta.

Työttömyysturvaan liittyvät tehtävät eivät esityksen mukaan siirry kokeilussa kunnille. Tämä raja on hyväksyttävissä, mikäli työttömyysturvaan liittyvät tehtävät siirtyvät maksajille vuoden 2018 vuoden alusta lukien. Työttömyysturvaan liittyvien peruslausuntojen antamisesta ei saa syntyä pitkiä odotusajkoja asiakkaalle loppuvuoden aikana. Prosessi on rakennettava joustavaksi TE-toimiston ja kokeilun alueen kuntien välillä. Mikäli kaavailua tehtävien siirtoa maksajille ei tapahdu, tulee myös työttömyysturvaan liittyvien tehtävien siirto kunnille tarkastella uudelleen asiakaspalvelun ja yhtenäisen palvelukonaisuuden turvaamiseksi.

Suunniteltujen julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevien kokeilujen toinen keskeinen elementti on mahdollisuus luoda uusia kuntouttavan työtoiminnan korvaavia palveluja ja pilotoida niitä käytännössä. Tavoitteena on ollut löytää työelämään suuntautumisen näkökulmasta kuntouttavaa työtoimintaa vaikuttavampia palveluja.

Yleisperusteluissa nostetaan oikeutetusti esille vaikeimmin työllistyvien työvoimapalvelujen siirtoa valtiolta kuntien vastuulle vuonna 2015 selvittäneen työryhmän esitys, jonka mukaan kuntouttavan työtoiminnan korvaavina palveluina kokeilualuilla otettaisiin käyttöön uusina palveluina julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettuun lakiin sisällytettävä valmennuspalvelu ja sosiaalihuoltolakiin sisällytettävä osallisuutta edistävä palvelu. Valmennuspalvelu kohdennettaisiin niille kokeilun kohderyhmään kuuluville vaikeimmin työllistyville, joiden työ- ja toimintakyky on alentunut vamman, sairauden tai sosiaalisten syiden takia, ja jotka siksi tarvitsevat erityistä tukea työllistymiseen. Sosiaalihuoltolakiin sisältyvä osallisuutta edistävä palvelu puolestaan kohdennettaisiin tosiasiallisesti työkyvyttömille henkilöille, jotka tarvitsevat tukea osallisuutensa ja hyvinvointinsa toteutumiseen. Kuntouttavan työtoiminnan järjestämiseen osoitetut resurssit ehdotettiin siirrettäväksi kokeilun alueisiin kuuluvien kuntien osalta korvamerkittynä edellä mainittujen uusien palveluiden järjestämiseen. Työttömyysturvalakia ehdotettiin muutettavaksi niin, että uusi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettuun lakiin sisällytettävä valmennuspalvelu luettaisiin työllistymistä edistäväksi palveluksi. Uusien palvelujen sisällöt ehdotettiin määriteltäväksi lainsäädännössä niin väljästi, että määrittely mahdollistaa palvelujen sisältöjen kehittämisen kokeilun alueilla.

20.03.2017

Edellä esitetyn perusteella lausunnolla oleva esitys on kuntouttavan työtoiminnan korvaavien palvelujen / työelämäkokeilun osalta pettymys ja se heikentää kokeilun onnistumismahdollisuuksia. Esityksessä on luovuttu edellä esitetyistä uusien palvelujen kehittämiseen ja kokeiluun liittyvistä lähtökohdista sekä päädytty tiukkaan ja vahvasti olemassa oleviin palveluihin ja lainsäädäntöön nojautuvaan esitykseen. Työelämäkokeilun hyvä puoli on se, että sitä voidaan toteuttaa yrityksissä. Esitys kuitenkin heikentää asiakkaiden asemaa merkittävästi kuntouttavaan työtoimintaan nähden. Esitys myös tekee haasteelliseksi asiakaslähtöisen, joustavan ja hallituksen korostamaan kokeilukulttuuriin perustuvan palvelujen kehittämisen ja kokeilun. Lisäksi se kasvattaa kuntien kustannuksia verrattuna kuntouttavan työtoiminnan järjestämiseen merkittävästi.

Edellä kuvatun perusteella Kuopion alueen kokeilukunnat pitävät tärkeänä että

- työelämäkokeilun sisältöjä ja toteuttamista koskevat rajaukset poistetaan ja kunnille jätetään mahdollisuus joustavasti kokeilla erilaisia palveluvariaatioita. Kunnilla tulee myös olla mahdollisuus itsenäisesti päättää miten laissa määritelty ohjaus ja valmennus tuotetaan tai kenneltä se hankitaan osaksi asiakaslähtöistä palveluprosessia.
- työelämäkokeilua tulee saada järjestää (kuten työkokeilua) myös niissä lasten ja nuorten kanssa työskentelyyn liittyvissä tehtävissä, joissa vaaditaan rikosrekisterin selvittämistä. Esityksen mukainen rajausta sulkee pois mm. kaikki päivähoidon ja varhaiskasvatukseen liittyvät tehtävät, jotka ovat haluttuja paikkoja mm. nuorten ja ammatinvaihtajien keskuudessa ja sillä voi olla haitallisia vaikutuksia henkilön urasuunnitelmien kannalta.
- kuntouttavan työtoiminnan järjestämiseen osoitetut resurssit (ml. valtion korvaus 10,09) tulee siirtää kokeilualueisiin kuuluvien kuntien osalta korvamerkittynä sekä työelämäkokeiluun että kuntouttavan työtoiminnan korvaavaan sosiaaliseen kuntoutukseen. Kokeilun toteuttamiseen ei ole saatavilla erillisrahoitusta, joten kuntia ei voi laittaa maksumiehiksi STM:n toivomien kuntouttavaa työtoimintaa koskevien uudistusten kokeilemisessä. Valtion korvauksen saaminen myös sosiaaliseen kuntoutukseen on edellytys varsinkin pienempien kuntien mukaan lähtemiselle.
- asiakkaille tulee turvata sekä työelämäkokeilussa että sosiaalisessa kuntoutuksessa samat taloudelliset kannustimet (kulukorvaus/toimintaraha sekä matkakorvaukset) kuin kuntouttavassa työtoiminnassa. Pitkään työelämästä poissa olleita asiakkaita on vaikea saada aktivoitumaan ja lähtemään pois kotoa ilman heitä itseään hyödyttäviä kannustimia.
- työelämäkokeilun kokonaiskestoksi määritellään laissa esitetyn 12 kk enimmäiskeston sijaan 12+6 kuukautta. Järjestelyssä ensimmäinen enintään 12 kuukauden pituinen jakso olisi mahdollista toteuttaa yhdenjaksoisesti järjestöissä, työpajoissa, kunnissa ja seurakunnilla. Tämän jatkoksi voidaan vielä järjestää enintään 6 kuukautta kestävä työelämäkokeilujakso yrityksissä. Muutokset mahdollistavat tehokkaammin asiakkaiden palvelupolun rakentamisen kohti avoimia työmarkkinoita ja kokeilun tavoitteiden toteutumisen.

20.03.2017

- työelämäkokeilu tulee turvata maksimipituisena kaikille niille asiakkaille jotka ovat oikeutettuja kuntouttavaan työtoimintaan ilman, että heidän historiansa työllistymistä edistävissä palveluissa rajoittaa palveluun pääsyä (vrt. työkokeilu)

Kuopion alueen työllisyyskokeiluun ovat lähdössä mukaan Kuopio, Siilinjärvi ja Tuusniemi. Suonenjoki sen sijaan jättäytyy pois kokeilusta.

Mukaan lähtevien kuntien yhteinen näkemys on, että tarkoituksenmukainen ajankohta julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamista koskevan toimivallan siirron voimaantulolle olisi 1.8.2017. Kuopion alueen kunnat korostavat, että julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevaa kokeilua tulee voida jatkaa maakuntauudistuksen siirtymäajalla mahdollisesti vuoden 2020 loppuun saakka.

Liitteet

10 1644/2017 Luonnos hallituksen esitykseksi

Valmistelija
Pirjo Oksanen
etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

puh. 044 718 1711

Päätösehdotus

Kaupunginjohtaja Petteri Paronen

Kaupunginhallitus hyväksyy työllistymispalvelujen päällikön esityksen.

Päätös

Merkittiin, että esittelijänä kokouksessa toimi kaupunginjohtajan poissa ollessa palvelualuejohtaja Jarmo Pirhonen.

Kaupunginhallitus hyväksyi yksimielisesti palvelualuejohtaja Jarmo Pirhosen tekemän päätösehdotuksen.

